

I Tidsskriftets marsnummer hadde Astrid Renland et innlegg om rus og kvinnelige stereotypier, hvor hun tematiserer offerperspektivet som tilnærming til forståelse av kvinner og rus.

Stereotypier om kvinner med rusproblemer, er det mange av, og de vil utvilsomt variere med samfunnsmessige og andre forhold.

Mitt innlegg dreier seg om våre oppfatninger av den berusete kvinnen. I det klassiske bildet av kvinners fyll og drukkenskap framstår dette som mer normbrytende og mer uansvarlig enn hva det gjør for menn, og derfor vekker det også mer misbilligelse og fordømmelse.

«Forestillingen om at kvinners beruselse utgjør en større trussel og berettiger sterkere sosiale sanksjoner enn hva menns beruselse gjør, er kanskje ikke helt utradert ennå?»

Fordømmelse

Jeg kan vanskelig tenke meg annet enn at morsrollen og kvinners tradisjonelle ansvar og omsorg for barn er et viktig element i dette. Fyllas fordervelse kommer sterkere til uttrykk når det er kvinner og barn med i bildet. Mange kjenner nok William Hogarts trykk «Gin Lane» (1751), som illustrerer brennevinets samfunnsnedbrytende virkninger. I sentrum av bildet er en beruset kvinne, fillete og delvis skamløst blottet, likegyldig med alt rundt seg, og i ferd med å la et lite barn falle i den sikre død. Også Amalie Skrams novelle «Madam Høiers leiefolk» (1882) tegner et rystende bilde av kvinnen som i fattigdom og fyll forårsaker sine små barns død. Kvinners beruselse og henfallenhet til alkohol truet omsorgen for barna, og derved familiens og samfunnets grunnlag for fremtidige år. Datidens syn på kvinnen som ansvarlig – ikke bare for egen edruelighet, men også for mannens drikking og utskeielser – kan ha forsterket misbilligelsen og fordømmelsen av de kvinnene som unndro seg dette ansvaret, og i stedet falt for alkoholens fristelse på samme måte som menn gjorde.

Men, kjønnsroller og kjønnsbetingete normer er vesentlig endret i mange deler av samfunnslivet i vår del av verden, og vi har sett en betydelig kjønnskonvergens i deltakelse i yrkesliv og maktposisjoner. Parallelt med denne utviklingen, hevdes det, har kvinner gradvis adoptert menns drikkevaner. Det ville derfor være nærliggende å tenke seg at dette var i tråd med endrete normer og oppfatninger, og at misbilligelse og fordømmelse av drikking ikke lenger var særlig forskjellig for kvinner og menn. Men, er det virkelig slik? Driker kvinner nå slik som menn gjør? Og er vår oppfatning av beruselse eller alkoholavhengighet i vår tid den samme for kvinner som for menn?

Nye drikkevaner

Det er neppe noen tvil om at dagens kvinner i flere henseender har drikkevaner som ligger nærmere menns enn det som var tilfelle for et par generasjoner siden.

Alkoholavhold er nå like uvanlig blant kvinner som blant menn, og vinkonsumet er omtrent like høyt for begge kjønn. Men fremdeles drikker menn oftere og vesentlig mer enn kvinner, og menn drikker seg oftere beruset enn kvinner. Det er også langt flere menn enn kvinner som søker behandling for alkoholproblemer, og betydelig flere menn enn kvinner som dør av skrumplever og andre sykdommer forbundet med et langvarig og svært høyt alkoholinntak. I så måte er det lite som tyder på at kvinners og menns drikking ennå er «likestilt».

Også med hensyn til vår toleranse eller fordømmelse av beruselse og alkoholproblemer, kan det synes som at vi fremdeles har ulike målestokker for kvinner og menn. I de siste 15 årene har alkoholkonsumet økt betydelig her til lands, men medienes fokus på vårt økte alkoholforbruk har i hovedsak vært knyttet til kvinners økte alkoholkonsum og bekymring for problemene som følger av dette. Også fra

helsemyndigheter og fagfolk er det uttalt betydelig bekymring for økningen i problemer knyttet til kvinners drikking. Fra behandlingsfeltet rapporteres det at kvinner med alkoholproblemer har mer skam- og skyldfølelse for sin egen drikking enn menn har.

Fortsatt stereotypier

Når vi samtidig vet at det fremdeles er menn som står for størstedelen av de alkoholrelaterte skadene som rammer dem selv, og at de også står for størstedelen av de alkoholskadene som rammer andre, som volds- og trafikkskader, er det vel grunn til å undres? Hvorfor er vi likevel særlig bekymret for kvinners alkoholbruk og konsekvensene av det? Hvorfor er ikke bekymringen minst like stor for problemer som følger av menns alkoholbruk?

Ordbruken er endret over tid. Den berusete kvinne møtes, vanligvis, ikke lenger med fordømmelse, men med bekymring. Men stereotypien – forestillingen – om at kvinners beruselse utgjør en større trussel og berettiger sterkere sosiale sanksjoner enn menns beruselse gjør, er kanskje ikke helt utradert ennå?

ir@sirus.no

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 49, nummer 5, 2012, side

TEKST

Ingeborg Rossow